

Карпатська Русь

Karpatzka Rus *Carpatho-Rus*

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT YONKERS, NEW YORK AND OTHER MAILING ADDRESSES

Ч.13 ЮНКЕРС Н.Й., ПЯТНИЦА, 24 ГО, ІЮНЯ 1994, YONKERS, N. Y., JUNE 24, 1994, VOL. LXVII, NO 13

КОМУНІСТ ПРЕМ'ЄРОМ УКРАЇНИ

КИІВ (Рейтер).- Відношенням голосів 199 до 24 український парламент вибрав в четвер, 16-го іюня, нового прем'єра - Віталія Мосола, комуніста, котрий сповняв функцію шефа уряду до 1990 року.

Президент Леонід Кравчук, пропонуючи кандидатуру Мосола, ствердив, же номінація єст одним з найбільш логічних виборів в ситуації, коли парламент єст опанований посткомуністичном лівіцєм. Попередній уряд Мосола упал наслідком масових протестів студентів.

Кандидат запевнив депутатів, же хотів би продовжати ринкові реформи. "Україна мусит дальше розвиватися яко незалежна демократична держава. Україна - то ринкова господарка плюс соціална охорона горожан. Україна - то приватизація. Наші господарчі висліди в часі послідних пяти років були нижше критики", - сказав давний член керівництва Комуністичной партії України.

Обсерватори уважают, же вибір Кравчука дійсно єст найбільш логічним з можливих, особливо з точки зору політичних інтересів Президента. До приспішених виборів Президента остало мало часу і Кравчук, котрий на разі програє в сондажах (опитах), хоче здобути піддержку посткомуністів. Його найбільш грізним конкурентом єст Леонід Кучма, бувший директор найбільшой на світі фабрики боевих ракет, котрий закликає до тісних зв'язків з Російом. Він втішаєся піддержком в промишленних східних районах краю. Кравчук єст більш популярним в Західной Україні.

ЛЕОНІД КУЧМА - КАНДИДАТ НА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

ПРОПОНУЄ ВІДНОВИТИ ЕКОНОМІЧНИ ЗВ'ЯЗКИ З СНД

КИІВ (УНІАР). - 1-го іюня кандидат на президента України Леонід Кучма відповідав на запитаня журналістів і виклав головні напрямні своєї передвиборчої програми.

Для успішного поборюваня кризи влади, на думку Кучми, необхідно спочатку обрати президента, потім

Верховній Раді побудувати виконавчу часть влади і доперва після того перейти до виборів місцевих рад. Для змін в економіці Кучма пропонує негайно вирішити проблеми обігових грошей, податкової політики, карбованцевого курсу. Після його слів, діюча податкова політика робит виробництво не вигідним, а нинішній Президент і Уряд "не хочут, або не здатні вирішити тіи проблеми".

Надії на революційни зміни в економіці в післякомуністичних країнах провалилися, отже обрана дорога єст неправильна, - так вважає Кучма. Він радить економічну реформу провадити в умовах твердого державного управління (руководства). Кучма висловив здивованя заявами голови Верховной Ради Олександра Мороза про індексацію вкладів громадян. Кучма вважає, што соціалний захист людей - то захист права на власність, а не щось інше. Головним єст питання власности на землю та засоби виробництва. Не сподобалась йому також пропозиція Мороза створити Уряд до виборів Президента. "Нема сенсу брати участь в формовані того Уряду. Я впевнений, што за принципом "від фракцій" можна формувати лише Верховну Раду. уряд має складатися з групи однодумців і они повинні разом з Президентом взяти на себе відповідальність, а не робити весь час "гарне облича при поганій грі". Я стою на тому, што коли у Верховній Раді нема більшости, яка може зформувати уряд так, щоб він і Верховна Рада, і Президент одним цугом відповідали, то хотяй би дві части - Президент і Уряд - були одною командою", - сказав Л.Кучма.

Під час зустрічі 4-го іюня з керівниками мійской і районних державних адміністрацій Одеской области, а также з головами мійських і сельських та районних рад области, Л.Кучма сказав: "Я проти політичного курсу, який проводився і проводиться в Україні після проголошеня нею незалежности. То - курс на самоізоляцію від колишних республик СССР і, насамперед, від Росії. Розрив зв'язків з ними поставив нашу країну на грань катастрофи. До того ж маємо повний параліч виконавчої влади. У нас правит не законна влада, а мафіозні корумповані елементи. Усунути негативні наслідки можна і потрібно, коли створити сильну президентську владу".

На запитаня про шляхи виходу з кризи Кучма відповів, што він "настоював і настоює на входженю України в СНД".

На його думку, без економічного союзу з Російом Україні не обійтися. "Моя програма виходу з кризи - то перш за все програма Союзу Промисловців і Підприємців", - наголосив кандидат на Президента України.

Кримви Кучма пропонує надати спеціальний статус, але в межах України".

Німецька контррозвідка остерігає

НУКЛЕАРНІ ШТУПІЛЬЦІ РОСІЙСКОЙ МАФІИ

БОНН -ВАШИНГТОН - МОСКВА. - Російська мафія має доступ до технології продукції атомной зброї і може користати з нових можливостей, аби шантажувати уряди і міжнародне суспільство, - остерігає німецька розвідка.

Секретар штату до справ розвідки Бернд Шмідбауер каже, же гангстери зо Спільноти Незалежних Держав (СНД) будут в короткому часі спроможні до вистрілюваня ракет з малими нуклеарними головками.

За два тиждні FBI одкриває в Москві бюро, котре буде співпрацювати з російском поліцией в розшуках меженародних преступників. Шмідбауер подав, же німецьки власти намірені змінити правила, жеби рівнож їх розвідка BND могла злучити свої сили з Росіянами. На разі агенти не мають права бадати розщеплювальних матеріалів, сконфіскованих преступникам, не можут рівнож перевозити таких матеріалів через границу Німеччини.

Симур Гирш, здібний американский журналіст, лауреат нагороди Пуліцера, написав в найновішом номері місячника "Atlantic Monthly", же російски мафіозни од довшого часу стараються мати доступ до нуклеарного арсеналу бувшого СССР і при помочи шантажу переняти контролпо над державом. Журнал опубліковал тоту інформацію мимо натиску адміністрації, котра домагалася утайнити єи.

Герш написав, же в минулом року поліция сконфіскувала понад 60 кілограмов збогаченого урану, котрий попав в руки гангстеров. Така кількіст вистарчає до збудованя трох бомб величини той, котра была скинута на Гіросиму.

Тимчасом російська власть видно

CARPATHO-RUS

Carpatho-Russian newspaper, published bi-weekly by the Lemko Assoc. of the United States and Canada.

Subscription Rate: One Year...\$20.

Edited By: Editor, pro-tem., A. Herenchak
USPS No. 291 460

Postmaster: Send address changes to:

CARPATHO RUS
556 YONKERS AVENUE
YONKERS, NEW YORK 10704

признала, же "лучше пізно, як ніколи" і намірена створити коштом 1,5 мільярда доларів програму борби з мафією. Експерти підчеркують, же перш за все треба змінити перестаріли правила, не достосувани до зміненої ситуації, котра повстала послі розвалу Совітської імперії.

В п'ятницю, 10-го іюня, Борис Ельцин сказав, же "преступні сили пробують зайняти провідні позиції в господарстві, а навіть втиснутися на політичну сцену".

Нове законодавство буде мати, крім острійших кар за мафійну діяльність і "зв'язки з підпіллям", унормованя односно охорони свідків. Караня "зв'язків з підпіллям" уможливит поліції добратися до главарів російської мафії, котри сами не мордують і не вимушують окупів, лем видають прикази.

ЦІСАР ЯПОНІИ В НЬЮ-ЙОРКУ

НЬЮ-ЙОРК. - В середу, 15-го іюня, прибув до Нью-Йорку цісар Японії Акихито, продовжуючий 16-денну подорож по Сполучених Штатах. Разом з ним подорожує його жена Міхіко. Цісарська пара затрималася на два дні в готелю Вальдорф Асторія. Там они были урочисто привитані бурмістром Рудольфом Джуліани и його женом, Донном Ганвер Джуліани.

Як подала японська сторона, візита має бути гестом доброї волі і має причинитися до поправи японско-американських відношень.

Хотяй цісар в Японії не виконує фактично влади, його авторитет ест великий. Нічого дивного, же був привитаний з почестями, а його візита побуджує велике заінтересованя. Тото ест зрозуміле, што Цісар - то Цісар.

В ШВЕЦІИ ТАКЖЕ СТРІЛЯЮТ

НЕВИННИХ

ШТОКГОЛЬМ. - Скоро начнеся психіатричне баданя 24-рочног Матиаса Ф., шведского хорунжого, жеби вияснити причину мордерства, яког він доконав в місті Фалон. В ночи, з п'ятниці на суботу, 10-го іюня, він застрілив в протягу одной голини сім осіб, в тому - пять дівчат віком около 20 років. При тому він вистрілив 146 раз. Жителі малого шведского місточка були зашоковани. "Человік думат, же таке може статися лем на улицах США", - говорили журналістам

декотри з них.

Матиас Ф., котрий працювал в кошарах, мав добру опінію колегів і приятельов. Трагичну ноч він проводив в одной з мійських реставрацій, где по словах свідків посварился з одним з дівчат і грозил, што ей заб'е. Годину пізнійше чекал на лісної стежці, котра провадит до реставрації, перебраний в войскове окритя зо службовим карабіном в руці. До

зближаючихся шістьох дівчат вистрілив кількадесят раз. П'ять дівчат згинуло на місци, шеста, ранена в ноги, находится в шпиталю. Послі того пішов в сторону улиці, где з його рук згинул мійський вартовий і мужчина, котрий переїзджал ровером. Драмат закінчился, коли сам бив пострілений в бедро поліційом. Найдено при нім кілька магазинків патронів.

Олена ДУК-ФАЙФЕР

ЛЕМКИ В ПОЛЬЩІ - ПРОЦЕС РОЗВИТЯ ЕТНІЧНОЇ СВДОМОСТІ, ТЕПЕРІШНЯ СИТУАЦІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕТЫРВАНЯ

(Продовження з ч.11 "КР")

А ото як видит тот конфлікт головний оскаржений о розбуджаня "сепаратызму", Михайл Доньскій: "Спочатку ми організували гуртки художньої самодіяльності. Перший їх фестиваль відбувся в Лосю в 1962 році. Товариство тоді ще не організувало своїх загальних фестивалів. Потім завдяки моїм знайомствам та участі в ЗБОВіД-і вдалося нам побудувати в Устю Рускому, тепер Горлицькому, пам'ятник загиблим лемкам - членам Гвардії Людової та Червоної Армії. Ми робили заходи біля радіопередач секції в рамках українських передач, які в Ряшові вів пан Чорнобай.

Другий фестиваль ми мали намір провести в Дуклі, сподівалися на приїзд лемків з Пряшівщини... Головному Правліню не подобалось, що ми працюємо краще ніж саме Товариство й тому перебрало організацію фестивалю в свої руки...

Наша діяльність, фестивалі, гуртки самодіяльності тощо, створили атмосферу, що сприяла поворотам. «Офіціальні чинники» добре це розуміли - довелось організувати

фестивалі на півночі, у Кошаліні...

Під цю пору ми вже мали досить самого співаня і тавцюваня - хотілося вирішати основні проблеми нашого громадського життя. Ми хотіли добитися: розвінчання акції "Вісла, урегулюваня майнових справ, урегулюваня справи поворотів на рідні землі, припиненя антиукраїнської пропаганди по радію й в школі, виведеня УСКТ з-під "опіки" міністерства внутрішніх справ й підпорядкуваня його міністерству культури і освіти. Ми багато чоґо сподівалися від змін пов'язаних з приходом до влади Герека. Тим-то ми написали листа до Центрального комітету ПОРП та до партійного з'їзду, з'яснували свої вимоги. В листі йшла мова про справи, які сьогодні підносить вся українська громада в Польщі, та нас потім засуджено за сепаратизм... У результаті ГП рішило розв'язати воевідське правління УСКТ, змінити голови гуртків. Це, разом із входом Польщі в період «однаціональної держави», означало великий удар по нашій культурно-освітній діяльності».⁴⁷

Про вороге одношьяня ся комуністичной влади до лемківського руху свідчыт неможливіст зареєструваня за комуністичних часів жадного лемківського товариства, хоч пробы покликаня таких товариств были підоймувани. В 1963 р. опрацувано Статут Товариства Любителів Лемківской Культуры, до 25-особового заряду запропонувано Лемків з ріжних части Лемковини (од Бліхнаркы по Команчу), з сел, де зачынало одраджати лемківське жытя. Товариства не удадо ся зареєструвати. Ситуация повторила ся в 1983 р., коли то знову відповідні влади одмовили ресстарції Товариства о такій самій назві.

Народове становиско Лемків - діячів УСКТ-івского періоду, коли поза УСКТ не было жадных можливости офіційного діяня, выражене остало в Деклярації Тымчасового Громадско-Освітового Комітету Русинів-Лемків (постал в 1959 р., тіж не зареєструваний): "Гнеска жалюгідным є факт, же трудно переконати міродайны чынники о тым, же Лемкы сут Русинами а не Українцями... Чым же інчым мож тлумачыти такій стан, як не впливами велькодержавного шовінізму, же по II світовій войні в Народній Польщі створена остала ситуация без виходу для Лемків, в котрій поставлена была альтернатива «або вы Українці, а як ні то Поляки...»

Такій підхід до справи і не дозволія Лемкам на громадско-культурну діяльніст і не признаваня назвы Руснаків, свідчыт іщы раз о їх примусовым вынародовлянню...

Коли Русины противлят ся примусовій українізації як і примусовому вынародовлянню, то для ясности хочеме підкрислити, же не робиме того зо злого наставліня до братніх нам народів українского і польского чи тіж осіб, котры свідомо ся асимілюют.

Не противиме ся свідомій асиміляції, але не згаджаєме ся з примусовом асиміляційом і вынародовлінном. Робиме тото свідомо зо зрозумілых поведів, стоячы на праведных засадах в обороні своей народности, бо не хочеме поділити долі колиси славянск племена Поморян».⁴⁸

Окрем того, остро засудженог як "сепаратыстичний", руху УСКТ розвивало і свою стисло програмову діяльніст серед Лемків. В його рядах выросла група діячів лемківского походжыня міцно стоячых на ґрунті народových українских ідей, які старають ся они шырити серед Лемків. Завдяки їх активній діяльності до кінця істніня УСКТ в лемківських середовисках функціонувало пару гуртків УСКТ, головні в містах

(продовження на стор. 3)

(продовження з стор. 2)

(Вроцлав, Лігниця, Гожів, Зелена Гора, Крениця). По зміні УСКТ в ОУП функціонують они дальше як гуртки ОУП. На селах тот діяльніст замерла, хоц в 60-тих роках діяло гідні сельських гуртків.⁴⁹ Організували они аматорскы артистичны ансамблі - музичны, танцювальны, драматичны, які выступували на загальноукраїнських фестивалях, їх выступы были посвячены памяти Т.Шевченка, І. Франка, Л.Українкы і інчых українських клясиків. В плянах Культурно-Освітної Комісії УСКТ во Вроцлаву повтаряли ся записы найважнішых пунктів плянуваного діяня: розвиваня діяльності аматорского атртистичного руху, головні в селах, популяризация українской культуры, мистецтва і літературы, пошыряня сіти бібліотек. Форма шырїня українской літературы, яку пропонувано для сельських середовиск переселенців полігала на голосным чытаню поезиі і фрагментів прозы. В дуже припадках был то перший контакт з українськыма клясиками. Часом насувал він учасникам думку о етнічных звязках Лемків з Українцями.⁵⁰

Популярном формом УСКТ-івской активності, в якій охочо брали участ і особы споза УСКТ, были ріжного роду танцювальны забавы. УСКТ організувало тіж збірны передплаты "Нашого Слова", яке было чытане не лем през членів організації.

Важным пунктом діяльності УСКТ была організація українского шкільництва. Од 1960 р. число шкіл з українськым языком вчыня цілий час маліло, окремы пункты были ліквідуваны зо взгляду на брак вымаганого чысла діти. Барз часто діяче обвиняли за такой стан освітovy влады.

В лемківськым середовиску вчыня українского языка николи не было барз прихыльні приймуване: "...Мы не Українці лем Лемкы і інакше од них бесідуеме! Жысьме в Польщы і так уж по свойому менше ся бесідуе то по што вчыти ся українского языка".⁵¹

Діяльніст УСКТ, головні міських осередків, причынила ся до шырїня українской народовой свідомості серед молодого покоління Лемків. Але дотычит тот лем узкого грона студентів і учеників середніх шкіл, особливі українского ліцею в Лігниці. Рішуча більшіст Лемків не утожсамяла ся з програмом УСКТ уважаючи го за організацію собі обчу, українску, а не лемківску. Част з них засимілювала ся приймаючи польську народову свідоміст. Процес асиміляції розвивал ся головні серед молодого покоління. Был він згідний з народом політыком ПНР, яка прагнула быти еднородовом державом. Можна припушати, же офіційний програм асиміляції што до Лемків, протиставні до програму опрацуваного перед войном (смотр: припис 17) протидіал можливості їх самодільного функціонуваня, підпорядковуючы їх українській програмі, котра, в звязку з власным народовым стреміням Лемків, не могла быти принята.

III Актуальна ситуація Лемків

Вказаня в двох попередніх розділах підставовых тенденцій, чынників і етапів кшталтуваня ся народовой свідомості серед Лемків было конечно для зрозуміння надзвычайні скомплікуваной і тяжкой ситуації, в якій актуальні находит ся тот етнічна руска група в Польщы і перспектив, які перед ньом стоять. Під окрисліньом "актуальна ситуація" розуміме ту процесы остатніх 10-тьох років, котры проходили в лемківськым середовиску в Польщы і котры, як ся здає, сут новым етапом розвитку, а радше борбы о перетырваня лемківской культуры. Започаткуваня того етапу было звязане, подібні як і в припадку попередніх етапів, з рішучыма політычныма змінами в Польщы. Тоты зміны допровадили до зошмарїня комуністичного режиму і входу Польской Державы на дорогу демократичного розвитку. Іх першы ознакы появили ся на початку 80-тих років як маніфесты загальної негациі комуністичной системы і протесту проти тоталітаризмови. Почали промовляти тоты, які до той поры не были в ласках офіційных чынників. Стратили монополь на діяльніст урядово попераны а рівночасно контролюваны організації. Зачали поставати, початково підпільні, потім уж легальні, новы організації, звязкы, громадскы комітеты. Для тых Лемків, які не чули ся Українцями, был то барз важний момент. Першом маніфестацией іх незалежной од УСКТ діяльності была, зорганізувана в 1983 р., "Лемківска Ватра". Што правда, нелегко было ей на початку організувати.⁵² Шторока треба было ся старати о окреме позволіня, проходила она під шыльдом пленеровых варштатів Ансамблю Пісні і Танця "Лемковина", а "Голос Ватры" (перша повоснна лемківска газета, яку выдавано з нагоды "Ватры") муслі перейти през цензуру. Была то уж еднак посдинча цензура, не подвійна, як в припадку УСКТ-івской "Лемківской сторінкы".

Роля "Лемківських Ватр", міцно осаджених в народовой символіці, в універсальных вартостях лемківской культуры, процес припоминая і креуваня яких як бы од нова ся зачал, для лемківского одроджыня остатніх 10-тьох років є підставова. На першых "Ватрах" до ролі лемківского гимну выріс Русенковий верш "На Лемковині". Конкурсы історії, культуры і географії Лемковины, конкурсы рецитації, пісні, лемківской бесіды давали можливість познаваня рідной традиції. Навет выборы "Місс Лемковина" были важным інтегрующим моментом. Форма імпрезы, што є істотне, барз одповідала молодежи (хоц приїжджали на ню люде вшыткых генерацій), давала мотивацію приїзду в горы выселенцям з західніх земель. І власні "Ватра" была тым чынником, котрий выразні повстримал, а навет в декотрых припадках одвернул, процес асиміляції молодого покоління.

Другым важным для лемківского одроджыня моментом была поява в роках 1983-1987 першых лемківських збірок поезиі, найчастійше в двоязыковій, лемківско-польській версії.⁵³ Были то вершы головні молодых поетів, які отверто маніфестували свою волю одроджыня Лемковины. Форма модерного верша, твореного в лемківській бесіді, давала можливість достеречи тоту бесіду як живу структуру, котра може функціонувати і в сучасным вымірі. Таку саму ролю сполнил і "Голос Ватры".

ЮВІЛЕЙ "ІСТОРИИ ЛЕМКОВИНЫ"

И. Ф. ЛЕМКИН

В 1969 році, то ест двадцат пят літ тому, в изданії Лемко-Союзу появилась "Исторія Лемковины" И.Ф.Лемкина (о.Йоана Полянского), яка викликала живий інтерес у Лемків Америки, Канады, на рідній землі та Україні. Увинчався успіхом богаторічний труд патріота-Лемка Й.Полянского, який ишов тернистом дорогом разом зо своим народом. Його не оминув концлагер "Талергоф". За німецькой окупації присуджений до розстрілу, чудом остався живий і проживав в Кельцах. По війні не поїхав на схід, ани на захід, а позостав на Лемківщині і розділив долю позоставшихся Лемків, вигнаних акційом "Вісла" на західні землі. За отправу Службы Божой для Крайнів в східному обряді зазнавав принижєня і переслідуваня. Кілька років служив в римо-католицком костелі в селі Роги на Вроцлавщині, там, паралізований, помер, де і похоронений в чужій землі далеко от рідной Лемківщины.

Ціле житя Й.Полянский трудився для свого народу, зберав матеріалы по історії, культурі Лемків, писав статьи, вершы, але лебединою піснею його творчості стала "История Лемковины". Навет, будучи паралізований (на ногы), ани на ден не переставав трудитися. Крім надрукованих залишилось ще дванадцять томів неопублікованих матеріалів в рукописи.

В пятьох частях, коротко, але правдиво окреслив вшыткы стороны історії, політыки і культуры нашого народу.

Велику цінніст представлят біографія науковців, писателів, поетів, военных і духовных діятелів-Лемків, а также перелік трудів о Лемках - триста пятдесят шіст авторів з ріжных країн - руских, українских, польских, словацких, ческих, німецьких, англійских, французских, італійских і латинских, використаних автором при написаню історії. О. Йоан

Третім моментом, котрий был уж як бы консеквенцией першого, было звернення лемківських студентів, молодой інтелігенції до рідной історії і культури, підняты досліджыня в тым ділі і їх першы ефекты. Медже інчыма на тым етапі започаткувана остала праца над лемківськым словником, антологіём лемківской літературы, постали вартісны лемкознавчы магістерцкы праці.

Початкы лемківского одроджыня, яке розвивало ся в напрямі лемківських народовых ідей, проходили на фали загального ентузіазму і без векшых конфліктів. Єднак, в міру розрастаня ся того руху, УСКТ запрагнуло розточыти над ним "опіку".⁵⁴ Од той поры зачынат ся рішуча поляризация становиск в кругу лемківських діячів, яка допровадила до розбитя лемківского руху на дві, опозиційні наставлены до себе, опції. Дальшым етапом поділів было постаня двох головных і пару меншых лемківських організацій.

1. Лемківскы організації

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ

СЛ зареєструване остало 7.04.1989 р. в Лігниці з обсягом діяня серед Лемків в цілій Польщы. Цілю Товаришыня є м.ін.: 1. інтеграция лемківского населіня несмотрячы на погляды і релігійны переконаня; 2. ратуваня, плеканя і уповселюднюваня духовной і материяльной культуры Лемків; 3. научаня лемківского языка; 4. популяризация історії Лемковины і знань о жыті і діяльности Лемків поза границями Польщы.⁵⁵

По штырьох роках діяльности Товаришыня Лемків має на своїм конті уж гідний доробок:

- «» в ділі публікацій рідном бесідом
- выдає свій стаілий кварталник "Бесіда"
- публікє збіркы вершів, легенд, гуморесок, жартів
- в формі малых книжечок выдає передрукы інтересуючых прац ци публіцистичных дописів о Лемках
- выдає школьны підручникы до вчыня лемківского языка
- выдає шторічний "Лемківскій календар"-альманах

«» в ділі школьництва

- покликана при СЛ Комісія Народного Просвічыня одповідат за приготовліня кадр, програму і підручників лемківской бесіды
- од школьного 1991/1992 року в шести школах на Лемковині і західніх землях введений є уж лемківскій язык як школьний предмет для охочых
- готовлений є програм матурального екзамену з лемківского языка

«» в ділі культурной діяльности

- організує шторочну "Лемківску Ватру на чужыні"
- при Заряді Головным СЛ діє Театр Товаришыня Лемків під керівництвом професійного режисера
- при одділі СЛ в Креници діє дітяча музично-рецитаторска група "Черчык"

Головна активніст СЛ розвизят ся на західніх землях Польщы, але і в горах сут активно діючы одділы нп. в Креници, Горлицях, Устю Рускым.

ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ И ПОЛЬЩІ

ОЛ зареєстроване остало 30.03.1990 р. в Новым Санчи, обсягом своей діяльности може обнимати цілу Польщу. Осідком Об'єднання сут Горлиці. Цілю Об'єднання є м.ін.: опіка над лемківськым культуром в Польщы тзн. музыком, народном творчістю і фолклором. ОЛ має дбати про розвиток серед лемківской громады освіти, ініціювати вчыня українского языка в школах, де жьє лемківска громадскіст, што рока організувати "Ватру". ОЛ є отворене на співпрацю з вшыткыма культурно-освітныма і науковыма інституциями в краю і за границьом.⁵⁶

9.11.1991 р. на Першым З'їзді делегатів в Сярах Об'єднання рішучо змінило особовий склад президії і програм діяня. Заложытелями організації были головні давны УСКТ-івскы діяче, які хотіли получыти свою руснацко-лемківску ор'єнтацію з украинском. Ёй голова, М. Донскій, бывший голова Лемківской Секції при УСКТ (котру розвизано як сепаратыстичну), писал: "«Об'єднання Лемків» буде операло ся на досьвіді діяльности бывшой Лемківской секції при бывшій Головній правлію УСКТ та бывшій Восвідзкім правлію УСКТ".⁵⁷ По листопадовым З'їзді ОЛ стало членом-прихыльником ОУП, а з його рядів выступили остро скритикованы діяче з залишками "руснацкой свідомости".⁵⁸

(Далій буде)

Полянскій не був професіональным историком, але написав душевно, правдиво нашу тернисту историчну дорогу. Тота коротка, но об'єктивна история поможе нашому молодому поколію познати минувшину, исторію, культуру свого народу, познати свое коріня...

Минувше и днешне життя - то два береги одной ріки. Днешний ден - то продовження дня вчорашнього і попередник дня завтрашнього. От того, як ми розуміємо і цінімо минуле, залежит стан сегодня і успіх в будучности.

Довга і терниста дорога карпатских Русинів - Лемків, одорваних от матери Київской Руси ще в XIV столітїю. Довгы столітя гнобленя супроводжувалось борбою народу проти ворогів. В нашій історії богато цінного, яке треба вміти використати, розвинути і збогатити здобуткы наших предків, абы на основі историчного досвіду ліпше рішати задачи гнес.

То, што прожыли народы, называеме исторією, а то, што они творили для себе і для людства, называеме культурою.

Исторія-наука про минуле народу пояснює походження народу, його здобуткы и борбу за свое політичне, соціальне і національне визволеня. Карпатскі Русини - Лемки майже за свою исторію живут в граничных полосах на стику ріжних народів, держав і культур, то не могло обійтися і без впливу на нашу культуру.

Спочатку мы жили на стику Великоморавской державы і Киевской Руси, пізнійше - меже Угорщиною, Польщею і Україною, ще пізнійше - меже Австро-Угорщиною і Росією, а потім меже Чехословаччиною і Польщею, то єст завжды під економічним і національным гнетом чужых держав.

Тому, походження і заселеня Карпат вчени і політики ріжних країн перекручували нашу исторію так, як то відповідало їх колонізаторскій політиці.

"Исторія Лемковины" о.Й.Полянского об'єктивно висвітлює нашу минувшину, тому треба ей знати і на ній вчити молоде поколіня.

Петро Лем.

ТАЛЕРГОФСКИЙ ДЕНЬ В ЛЕМКО - РЕЗОРТИ

7-ГО АВГУСТА (СЕРПЦЯ) 1994 РОКУ

СЛУЖБА БОЖА О 10:00 РАНО В НАШІЙ ЦЕРКВИ

Просиме всіх наших читателів вшанувати память жертв, што погибли рівно 80 років тому в концлагері "ТАЛЕРГОФ".

З початком Першой Світовой войны Австро-Угорски офіційни власти заключили в концлагер "ТАЛЕРГОФ" без всяких на то причин багато наших лідерів, котри там і померли або були убиті.

ВШАНУЕМО ІХ СВІТЛУ ПАМ'ЯТЬ!

ІНТЕРВ'Ю (3)

Передолямає печатаня інтерв'ю з Семаном Теличком і його женою Параском, котре взяв Богдан Горбаль, 31 Липця 1992 рока.

(Продовження з ч. 10 "КР")

(...) Б.Г.: О што ходило з тым назначаньом на фурманку?

С.Т.: До ліса ходити по дерево, на підводи, когоси деси вивозити. Найвеце бело роботи до ліса. Призначали ми і по 30 метрів дерева вивезти з ліса до Горлиц, одним коньом, протягом одного місяця. Та тівко ми часу не старчало, бо я одним коньом нияк тівко не міг зробити за місяць часу. Зимом ходил-ем заедно, але коли пришла яр, то прецін треба было на поли робити, бо треба было з чогоси жыти.

Б.Г.: Розумію, што тота робота была роблена для Німця.

С.Т.: То вшытко было для Німця, але назначала ківко-хто має зробити Громадска Комісія.

Б.Г.: Што то была за комісія?

С.Т.: То были люде зо села. медже нима был шолтис, Ваньо Дуда, Гаврил Пыртей, Мілько Мучка, Марко Астряб, было їх гын дуже, але гнеска веце імен не памятам.

Б.Г.: Цы то тота сама комісія, котра назначала хто-ківко має дати контингентів?

С.Т.: Тота сама. Мала она тіж варту, яку назначано штоденні. Было в ньой 24-іох хлопа. Ходили они по селі, мали тримати порядок і смотрити ся цы де партизаны не ходят.

Б.Г.: Цы тота варта мала якису зброю?

С.Т.: Ні, нич такого не мали.

Б.Г.: То як они могли зымати партизана?

С.Т.: Тай партизан міг їх ішы натолчи. Така то была варта, але прецін мусліи тото робити - бо Німці казали. Шолтис так ім все бесідувал: "Коли взрїте партизана, мате його зымати і до постерунку привести". Е! Зымай партизана, як він з автоматом - а ты з кийом, альбо і без кия. Коли шолтис так колиси повідал на стрічы громады, то я одозвал ся і бесідує, што як хочете, штобы-сьме партизанів імали - то нам дайте зброю, бо інакше нич з того не буде. Тай він гварит, што зброї не вільно мати, лем так треба імати. Я нич веце не гадал, бо невільно было. Як штоси ся веце повіло, то він одраз бесідувал: "Заран будеш інакше радил". Значыло, што придут до тебе такы, што тебе навчат як маш Німцьови служыти.

Б.Г.: Што то за громадска стріча, о котрій бесідуєте?

С.Т.: Коли треба было штоси мешканцям переказати, якисе заряджыня, цы штоси інче - товды Громадска Комісія скликувала стрічу. Могли прити вшыткы, але не вшыткы ішли. Ціла варта мусліа гын быти, бо товды діставала приказ де має ходити і што робити.

Б.Г.: Цы якисы Німці сідили в селі цілий час?

С.Т.: Постерунок был в Гладішові. Гын сідили Українці, а коменданта мали Німця, він

писал ся Дуе. Тот Німец был людский, правдиві такий як має быти человек. До нього мож было прити, повісти што ся мала до повіджыня і він выслушал і судил справедливі, як судя. А Українці были брідь.

Я мал колиси таку справу з Радзіком з Гладішова. Коли робили тау на дорозі (вода мала іти іншом дорогом), то назначили по одним человеку з каждого номера робити гын три дни. Я зачал-ем робити біля того Радзіка, а він зачал мене прозивати: "Теличка не гзий ся, Теличка не гзий ся" - і так заедно. Першого дня я тото принимал в жарті. Другого дня раджу йому так: "Пане Радзік, перестанте мя прозивати, бо як ні то я з вами зробю порядок." Він гварит на тото так: "А што ми зробиш?" - "А зымаю Вас за ногу і шмару гев до того корита". А Він далій до мене скаче і повідад: "А спрїбуй!". Ми уж не треба было двараз бесідувати, так ми ся його перезиваня спрїкрило, што одраз підскочыл-ем до нього, зымал за ноги і шмарил на тачкы. "Што ми будеш цюкал і цюкал заедно, посеред людкы" повіл-ем ішы йому. Він ся позберал на фурманку і пішол на постерунок. Одтамале послали до нас Українців, справдити што ся стало. Тоты прїшли і списали протокул. Робили гын товды тіж Полякы, деси споза Горлиц і они чули як Радзік мене прозивал. Коли Українці списували протокул, то старий Федор Ворона прїсвідчыл, што Радзік мене прозивал. Польскы робітныкы тіж підперли тото сьвідоцтво. Українці тото вшытко списали, але по роботі казали ми прити на постерунок, до Гладішова. Я так зробил-ем, але того коменданта Дуе не было. Я ходил до нього цілий тыжден, день за дньом і нияк не міг-ем його зымати. Він был тіж комендантом в другы місці, Устю Рускы. Зато сідил троха гын, троха в Гладішові. Котрисого дня я зас прїшол-ем на постерунок мельдувати ся, а Дуе зас был деси інде. Стрїтил-ем гын товды одного знакомого полицянта Українця, котрий зазрїл в тот протокул, тамтого дня через інчых Українців списаний і бесідує так: "То-с Ты за партизана вписаний!" Люде уж вчаснійше бесідували, што мене так в тым протоколі обмазали і што зато мене возмут до лагру. Тот знакомиий полицянт повіл ми, што Дуе буде дома в Гладішові вечером, тай товды можу прити з ним бесідувати. Я так зробил. Вечером прїшол-ем на постерунок, а Радзік уж гын сідил і добрі нациганив. Товды я повіл вшытко так як было, а тото - кажу - што Радзік гварит, то неправда. Сьвідкове на тото тіж сут. Німец барже ми вірил і зьвідує ся Радзіка: "А што Вы хцете од нього?". Радзік на тото одповіл, што він хоче, штобы мене засудити за тото, што я ним шмарил, він потолк ся і ногавкы собі розпорол. Товды Дуе повіл так: "Але він не выноватий, лем Ты-с выноватий. Ты-с до того довел, тым што-с його прозивал. зато Ты маш принести гев горівкы і перепросити ся з ним". Радзік зачал бесідувати, што він не ма грошы і не може тепер купити палюнкы. Я коли уж знал-ем, што мене признали невиноватим, а засудили Радзіка - то почув-ем ся барз добрі. Подумал-ем собі, што коли я маю грошы - то піду до кооперативы і принесу палюнкы, за свої грошы. Так зрбил-ем і выпили-сьме по гарыку, Дуе, мы оба і тот Українец, котрий гын мал варту, а котрий был за перкладача. Радзік муслі мене перепросити, подати ми руку і так ся тото скінчыло.

(далій буде)